

door Gerrit Zeilemaker
28 januari 2020

Het eerste deel van deze boekbespreking vindt u [hier](#). U vindt er ook verwijzingen naar de Duitse en Engelse versie van het boek en een korte voorstelling van de auteur.

In zijn boek *De Kapitalisten van de 21^e Eeuw* schetst Werner Rügemer een welhaast 'ondoordringbaar incestueuze vorm van kruisbestuiving tussen duizenden bedrijven', zoals vermeld bij het besluit van het [eerste deel](#) van onze bespreking. Daar kwamen vooral de *topdogs* in de hiërarchie aan bod: BlackRock&Co (BlackRock, Vanguard, State Street, Fidelity (FMR), Bank of NY, PIMCO/Allianz, Capital Group, Goldman Sachs, enz.). De 20 grootste kapitaalgroepen van deze categorie, die elk in enige duizenden tot zeventienduizend (BlackRock) ondernemingen mede-eigenaar zijn, hadden in 2018 een gezamenlijk beschikbaar vermogen van bijna *vijfendertigduizend miljard dollar*, meer dan twee keer het bruto nationaal product van de 28 EU-landen in 2018, Groot-Brittannië inclusief.

Private equity ondernemingen: de sprinkhanen

Volgens hetzelfde patroon als BlackRock&Co, maar op kleinere schaal, opereren de *private equity* ondernemingen ¹. De private investeerders leggen niet zoals bij BlackRock&Co 50 tot 100 miljoen euro in, maar 'slechts' zo'n 5 tot 50 miljoen. De meerderheid van de ongeveer 6.000 PE-ondernemingen zijn van Amerikaanse herkomst. De grootste zoals Blackstone en KKR hebben honderden miljarden tot hun beschikking en breiden dit naar believen uit met leningen van banken, waarin ze ook vertegenwoordigd zijn. Ze richten zich op lucratieve, kleinere, niet op de beurs genoteerde ondernemingen.

De PE-ondernemingen gaan volgens Rügemer extreem brutaal en dikwijls illegaal te werk. Het bestrijden en tegenwerken van vakbonden behoort tot het vaste recept, en een vakbondsloos bedrijf brengt bij verkoop meer op. Hun vestigingsplaats is in financiële centra als New York, Londen, Parijs, Frankfurt en Milaan, maar hun juridische vestigingsplaats is vrijwel altijd in belastingparadijzen, waar ze het vermogen van hun klanten verstoppen en belastingen ontduiken. Zo is Blackstone tegelijk eigenaar van Intertrust in Amsterdam, het grootste bedrijf voor bemiddeling van brievenbusfirma's in de EU.

Van de gekochte ondernemingen wordt steevast vermindering van vaste banen verlangd en uitbesteding van werkzaamheden tegen minder werknemersrechten. Daarentegen wordt een kleine minderheid van topmanagers, die dikwijls als mede-eigenaars meedoet, met een topsalaris, aandelen en bonussen beloond. Zelfs als ze voor hun klanten verliezen oogsten, lijdt de beloning daar niet onder. Ook zeer goed beloond worden talloze consultants, zoals advocatenkantoren, externe auditors, ondernemingsconsultants, pr-bureaus enzovoort.

Werkwijze

De werkwijze van de private equity bedrijven is als volgt. Het bedrijf wordt direct na aankoop opgedragen een lening af te sluiten om de investering van de PE-onderneming terug te betalen, eventueel aangevuld met een aanzienlijk bedrag voor advies en/of een speciaal dividend. Het gaat hier om afspraken tussen de investeerder, managers en adviseurs ten koste van de aandeelhouders. Eventuele overheidssubsidies voor arbeidsplaatsenbehoud worden geïncasseerd.

Daarna worden vakbonden en personeel onder druk gezet om met ontslagen, verslechtering van arbeidsvoorwaarden en soms regelrechte loonsverlagingen in te stemmen. Dit wordt gedaan met verwijzing naar de zware schuldenpositie van het bedrijf. Vervolgens worden talloze werkzaamheden uitbested, bedrijfsonderdelen verkocht. Bedrijfsgebouwen worden dikwijls verkocht aan een speciaal opgerichte BV (besloten vennootschap) en weer duur teruggehuurd. Het uitgeklede ('afgeslankte') bedrijf wordt daarna verkocht, via de vooraf uitgewerkte exitstrategie. Kortom: leegzuigen en wegwezen. De winst wordt vervolgens via een belastingparadijs weggesluisd, waarmee de overheid voor de tweede keer betaalt. Ondertussen wordt de overheid wel beschuldigd van bureaucratie, stroperigheid en belemmering van de 'vrije markt'.

Uiteindelijk bestaat het verdienmodel van deze financiële groepen naast regelrecht bedrog, intimidatie en voorkennis uit verscherpte uitbuiting van de arbeid. Zo is het in Europa leidende onlineplatform voor mode, Zalando, eigendom van drie PE-ondernemingen. De ondernemingsleiding van Zalando weigert cao's te volgen, betaalt onder het cao-loon, eist steeds meer flexibiliteit en verplichte overuren. Ondanks stakingen weigert de ondernemingsleiding met vakbonden te onderhandelen. Subsidies van overheden nemen ze met beide handen in ontvangst, maar betalen hun advocaten veel geld voor de juiste brievenbusfirma in het juiste belastingparadijs om diezelfde overheid te benadelen.

Hedgefonds: 'de plunderaars'

Hedgefonds werken net als BlackRock en Blackstone eveneens met het kapitaal van vermogende klanten en stichtingen, aangevuld met bankleningen. Ze specialiseren zich in ingrepen in bedrijven, korte speculaties met aandelen, ondernemings- en staatsobligaties, grondstoffen en deviezen. Daarbij nemen ze hoge risico's en perverteren eigenlijk het begrip *hedge* wat juist het afdekken van risico's beoogt.

Van de enkele honderden hedgefonds nemen de tien grootste met meer dan 80% het merendeel van de markt in beslag. De meeste hedgefonds worden geleid door één persoon met een paar dozijn medewerkers. De winsten zijn dikwijls net als de risico's extreem hoog, evenals de '*management fee*', de beheerskosten.

Ook banken, als de Deutsche Bank en ook de private equity ondernemingen, hebben afdelingen

opgericht die op dezelfde wijze als hedgefunds opereren. Zelfs ondernemingen opereren met hedgefunds, zoals Apple met het hedgefund Braeburn. Net als met BlackRock&Co bevinden de hoofdvestigingen zich in financiële centra, maar hun juridische vestiging in belastingparadijzen.

Het plunderen van complete staten

Vooraf het balanceren tussen redding en bankroet van staten en ondernemingen is een door hedgefunds geliefde en lucratieve bezigheid. De koersen schieten dan wild op en neer, en er valt veel te verdienen. Aan de problemen met Spanje, Oekraïne, Ierland en Griekenland hebben de hedgefunds miljarden verdiend. Bij ieder nieuw eisenpakket van de [Troika](#), zoals in 2010, 2012, 2015, enz., waar toch weer extra leningen het faillissement van Griekenland naar de toekomst verschoof, verdienden hedgefunds miljarden euro's. Tussendoor dienden ze nog een klacht in bij het Europese Hof van Justitie om bij een gedwongen schuldverlaging op zijn minst een compromis af te dwingen. Op verlaging van de absurd hoge Griekse militaire uitgaven of op invoering van belastingen voor Griekse reders hebben noch de Troika noch de hedgefunds aangedrongen, of wat dacht u...

De banken

Voorts schetst Rügemer de stille tak, de privébanken. Ze gelden als een soort vooruitgeschoven post die het gebundelde vermogen ter accumulatie aan de groten verstrekt. Ze gaan zeer discreet en geluidloos te werk. Zij zijn de professionals van de belastingvlucht.

De traditionele banken zijn volgens Rügemer de dienstverleners en hebben na de financiële crisis in 2007 aan belang ingeboet. Ten eerste zijn BlackRock&Co nu eigenaar van de banken, maar ten tweede transformeren ze de bestaande ondernemingen, banken en staten. Ten derde beschikken de nieuwe financiële groepen ook over meer kapitaaldekking. Desondanks beheersen de traditionele banken nog het publieke beeld.

De traditionele banken hebben hun grote dure klantenbestand, waarvan veel gewone loon- en uitkeringstrekkers en kleine spaarders, als blok aan het been. Ondanks voortdurende rationalisering, automatisering, digitalisering en sluiten van filialen blijft de winst ondermaats. Anderzijds dragen ze met de verstrekking van leningen aan de nieuwe financiële actoren bij aan het veroorzaken van een nieuwe crisis. Rügemer vraagt zich dan ook af of banken in de toekomst nog wel als 'systeemrelevant' zullen beschouwd worden en om die reden gered, of dat het de BlackRock&Co's zullen zijn die als 'systeemrelevant' erkend worden. Rügemer stelt de vraag zonder ze te beantwoorden, maar kan men zich voorstellen wat het bankroet van banken met hun 'groot duur klantenbestand' van loon- en uitkeringstrekkers zou betekenen? Europa als een groot Griekenland?

De digitale platformkapitalisten

De kracht van Rügemer's boek is dat hij niet alleen de samenwerking en vervlechting van de financiële actoren benadrukt, maar ook het 'totaalpakket': naast de geldverstrekkers in alle soorten en maten ook adviesbureaus, ratingagentschappen, internationale advocatenkantoren en de toonaangevende media. Deze laatste noemt Rügemer het 'civiele privéleger' van het transatlantisch kapitaal.

Een andere branche die Rügemer behandelt zijn wat hij de internetkapitalisten noemt. De vijf 'digitale vampiers' of 'apocalyptische ruiters' van het internet: Google, Amazon, Microsoft, Facebook en Apple, stilaan bekend als GAMFA.

Het internet werd door het Amerikaanse leger opgezet na de Sputnik-schok in 1957, toen bleek dat de toenmalige Sovjet-Unie de Verenigde Staten tenminste op het vlak van rakettechnologie was voorbijgestoken. Na de ineenstorting van de Sovjet-Unie werd het voor commercieel gebruik vrijgegeven. De samenwerking met het leger en veiligheidsdiensten bestaat tot de dag van vandaag, ondanks de geveinsd progressieve uitstraling van protagonisten als Steve Jobs en Bill Gates.

Het Silicon-Valley-kapitalisme belooft zijn eigenaren met miljarden en bedient zich van kartelvorming, bespioneren van klanten en wetsovertredingen. Belastingen worden via brievenbusfirma's omzeild. Ver weg in Azië buit Apple via onderaannemer [Foxconn](#) duizenden werknemers uit in ploegendiensten van 12 uur. Dichterbij, in het Ierse Cork, heeft Apple 5.000 slecht betaalde adviseurs aan de telefoon. Ze worden voortdurend door managers beoordeeld en hebben per dag 8 minuten plaspauze. Het zelfmoordcijfer ligt zes maal hoger dan in de rest van Ierland. Vestigingsplaats Hollyhill wordt onder de werknemers Hollyhell genoemd.

Bespioneren van burgers en overheden

Voor het installeren van microfoons of andere spionagemiddelen hoeven geheime diensten niet meer een woning te betreden. Deze worden in de Appleproducten, zoals iPhones, gratis meegeleverd en in het kader van de Patriot Wet hebben Amerikaanse geheime diensten volledig toegang tot het telefoonverkeer. Zo is het afluisteren van bondkanselier Merkel een peuleschilletje.

Rügemer bestempelt Europa als Microsoftkolonie, waar van Helsinki tot Lissabon vrijwel alleen dure Microsoft-programma's gebruikt worden. Daarvan is bekend dat ze slecht functioneren. Alleen de Microsoftexperts kennen de broncode. Dat dit in strijd is met het Europese aanbestedingsrecht, technische vooruitgang blokkeert en de prijzen hoog houdt is voor de Europese Commissie nooit een bezwaar geweest. Microsoft werkt samen met de Amerikaanse NSA (National Security Agency, letterlijk: Bureau Nationale Veiligheid). Concreet betekent dit dat de Amerikaanse geheime diensten toegang hebben tot vrijwel alle gegevens van ministeries, gemeenten, politiediensten, legers, ondernemingen en andere organisaties in Europa.

Manipulatie van meningen en gedrag

Rügemer noemt Facebook kortweg een data-rover. Facebook leverde de data van miljoenen klanten aan Cambridge Analytica voor psychometrische profielen die gebruikt werden in de verkiezingen van Trump en Modi (India). Zo heeft Facebook een overeenkomst gesloten met het Digital Forensic Research Lab, onderdeel van de Atlantic Council van de NAVO, voor de bestudering van wereldwijd verkiezingsgedrag. Ook heeft de NAVO met Facebook een [partnerovereenkomst](#) gesloten voor de opbouw van een wereldwijde 'beweging voor democratie en waarheid'.

Rügemer benadrukt dat Facebook een menselijk gedrag stimuleert, gevormd door individualistische extreem snelle impulsreacties verbonden met gerobotiseerde bekrachtiging en besturing. Zowel individuele als collectieve geschiedenis wordt zo gedoofd. Zelfs voormalige topmanagers van Facebook leveren kritiek: Zulke sociale netwerken "vernietigen samenwerking en civiele discussie en bevorderen desinformatie en leugens". Of "Wij wilden de zwaktes van de menselijke psychologie uitbuiten (...) God weet wat het in de hersenen van onze kinderen aanricht." Zuckerberg zelf noemde mensen die hun privacy prijsgeven op Facebook '[dumb fucks](#)' oftewel 'stomme idioten'.

De voorspelling van de digitale bevrijding der individuen is uitgedraaid op een genadeloos bespioneren en geautomatiseerde besturing van het gedrag van grote groepen mensen. Mensen worden als klanten en consumenten bejubeld, maar als werkenden gedegradeerd, uitgebuit en verarmd, terwijl de grootaandeelhouders een ongekennde rijkdom verzamelen.

De oprichters van de GAMFA-bedrijven bekritisieren de staat bij iedere gelegenheid, maar ontduiken de belasting op grote schaal, incasseren subsidies en werken met geheime diensten en het militaire apparaat samen. Ze zeggen te werken aan een 'basisdemocratie', maar zijn voortdurend bezig de concurrentie uit te schakelen en monopolies en kartels te vormen. De mensheidverbeteraars praktiseren een soort technisch kolonialisme, waarin arbeid evenals grondstoffen en natuurlijke bronnen zonder pardon uitgebuit worden. Maar zonder de financiers van BlackRock&Co hadden de GAMFA-bedrijven niet zo'n vlucht genomen.

De 'Share' economie met hun leger van dagloners

Nog agressiever dan GAMFA gaan Uber (bemiddelde taxiritten), Deliveroo (levert maaltijden van restaurants met duizenden koeriers), AirBnB (bemiddeling van privé- en hotelkamers), Mechanical Turk, Taskrabbit en Upwork (bemiddelen bij arbeid) te werk. Ontwrichtende innovatie is hun motto; bestaande wetten, regels, gedrag, producten en diensten moeten onderbroken, verstoord en volledig verdrongen worden. Het idee van delen uitgedrukt door de naam 'share economy' is een armzalig schaamlapje voor de ongebreidelde uitbuiting en brutaliteit van deze bedrijven. Hun 'revolutie' is slechts een moderne vorm van wildwest kapitalisme. Nationale regels worden gericht ontdoken: vervoersregels, concurrentieregels, veiligheidsrechten, arbeidsrechten en sociale rechten en gemeentelijke geboden worden massaal met voeten getreden.

Door zich als bemiddelaar tussen klant en aanbieder te plaatsen wordt een monopoliepositie ingenomen die hoge bijdragen voor zijn bemiddeling afdwingt. Ondertussen onttrekken de platformers zich aan iedere verantwoordelijkheid. Het is de grootste hotelketen van de wereld zonder één kamer, het grootste taxibedrijf zonder één taxi, het grootste restaurant zonder zelfs een pan. Het risico dragen de kamerverhuurders, taxichauffeurs en restaurants. De platformbemiddelaars onttrekken zich vooral aan de arbeidsreglementering. Geen enkele verongelukte fietskoerier kan een beroep doen op deze kapitalisten. Ze worden beschouwd als zelfstandigen, maar moeten zich wel aan de nauwgezette regels en voorschriften van de bemiddelaar houden.

Het is dan ook duidelijk dat de winst van deze bedrijven voortkomt uit een extreme uitbuiting van koeriers, taxichauffeurs en andere preciaire arbeiders, en dat het niet-naleven van regels en arbeidsvoorwaarden tot hun bedrijfsmodel behoort. Verzet van gemeenten tegen overlast en overtreden van regels, en stakingen van koeriers hebben er al voor gezorgd dat ze zich uit sommige steden hebben teruggetrokken. In een aantal gevallen hebben de bedrijven ook niet of nauwelijks winst gemaakt en worden ze overeind gehouden door hun financiers, namelijk de hogergenoemde financiële actoren.

Vreedzaam globalisme?

Aan het einde van zijn boek vergelijkt Rügemer het agressieve vrijhandelskapitalisme van de westerse wereld gepaard met oorlogen, staatsgrepen en economische boycots met de vreedzame globalisering van het 'communistisch geleide kapitalisme' van China. Hij komt tot interessante inzichten die ik in een nader artikel met betrekking tot Europa zal bezien.

Tot slot

Rügemers boek geeft een grondige beschrijving van de werking en spelers van het kapitalisme van de 21ste eeuw: hun hiërarchie en samenhang, hun ideologische verwerping van de Staat en het profiteren en gebruikmaken van diezelfde Staat, hun minachting voor politici en het gebruik van diezelfde plooibare politici voor hun belangen.

Maar bovenal, en dat is de grote verdienste van zijn boek, benadrukt Rügemer de genadeloze wereldwijde, vaak illegale uitbuiting van de werknemers van deze bedrijven. Bijgestaan door dure, geslepen advocaten en politici worden arbeidsrechten overtreden en uitgehold. Terwijl velen op links de klassenstrijd dood verklaard hebben, wordt deze door de bovenbazen meedogenloos gevoerd.

Hits: 12

Dit delen:

[Facebook](#)

[Twitter](#)

Voetnoten

-
1. Private equity betekent letterlijk *privaat vermogen*. Het is de benaming voor investeerders die buiten de aandelenbeurs om financieel in bedrijven deelnemen. Als een dergelijk bedrijf geldmiddelen nodig heeft kan het deze bij een bank of bij private investeerders lenen.
-